

Tijdschrift voor Neerlandistiek in Scandinavië en ommelanden

Januar 2007

OVERSÆTTELSE ifølge Naja Møllmann-Ibsen

I forlængelse af et studieophold ved Universiteit van Amsterdam i 2000 deltog Naja Møllmann-Ibsen i en oversættelsesworkshop i Utrecht og Antwerpen og fik der idéen til en empirisk undersøgelse om oversættelse, som blev grundlaget for hendes speciale, der handler om gruppearbejdes betydning for den enkelte oversætters kompetence.¹⁾ Hosstående citat er et uddrag af indledningen til en artikel om specialet²⁾ og afspejler oversætterens situation set fra en sprogpsykologisk synsvinkel. Det sprogpsykologiske udgangspunkt er med til at præge hendes oversættelsestilgang, som i høj grad er modtagerfokuseret.

”Oversættelse handler om at læse og skrive. Det er karakteristisk for både læsning og skrivning, at sprogbrugerens forhold til den tekst, han læser eller skriver, er betinget af den kontekst, han befinder sig i. Det sprogpsykologisk interessante ved oversætterens situation er, at han på en gang er læser og skriver: For at skrive må han læse, for at han kan skrive sin tekst, må en anden have skrevet sin, og dermed skal han forholde sig til to kontekster på en gang – originaltekstens og oversættelsens. En oversætter arbejder i et spændingsfelt, hvor han skal læse en tekst på ét sprog, opnå en forståelse af den og formidle denne forståelse så godt som muligt på et andet sprog. For at gøre dette tilfredsstillende skal han have et godt kendskab til de to sprog, men også til tekstens målgruppe og dens funktion (er det en brugsanvisning eller en roman?) – og så er det en fordel, at han ved noget om, hvad teksten handler om.

I modsætning til brugsanvisninger opfattes skønlitterære tekster som kunst. Den vestlige kulturs kunstbegreb er karakteriseret ved en dyb respekt for kunstnerens individualitet og det enkelte værks originalitet. Det stiller særlige krav til den litterære oversætter om ikke blot at forstå teksten, men også at formidle sin forståelse i loyalitet mod forfatterens individualitet. Den litterære oversætter befinder sig dermed i en situation, hvor han er nødt til at spille på alle tangenter i sit eget skriftsproglige udtryk, samtidig med at han skal forsøge at undgå at ’skygge’ for forfatterens individualitet.

Til trods for at oversætterens arbejdssituation på denne måde kan siges at rumme et uløseligt sprogspsykologisk paradoks, lykkes det ikke desto mindre nogle oversættere at producere oversættelser, der i omverdenens øjne er fremragende. Når man spørger, hvad det er, der gør den gode oversætter god, kommer man næppe uden om den ubestemmelige faktor 'talent', men mere interessant er det, at den gode oversætter ikke altid har været så god, som han ender med at være. Hans kendskab til de sprog, han oversætter mellem, udvikles over tid, en udvikling, der i princippet aldrig afsluttes, fordi et sprogs semantik ikke er konstant. Det samme gælder oversætterens tekstforståelse, genre- og stilbevidsthed. Dertil kommer, at hver ny oversættelse foregår i sin individuelle kontekst, på sine specifikke vilkår. Ikke desto mindre er der ét konstant vilkår: *Oversætteren arbejder alene*. Han går ganske vist i dialog med den tekst, han skal oversætte, og indhenter måske også oplysninger fra tredjemand, men det er hans sprogkundskaber, hans tekstforståelse og først og sidst hans fortolkning, der er afgørende for resultatet. Det er nemlig ham, der har det sidste ord (i sidste ende har også forlagsredaktøren en del at skulle have sagt, men det er en anden historie). Den tekst, oversætteren afleverer, er resultatet af ét menneskes møde med og fortolkning af en originaltekst."

Noter

- ¹⁾ Naja Møllmann-Ibsen, *At rive ned og bygge op – Gruppearbejdes effekt på kvaliteten af den gode og den mindre gode oversætters produkt*, Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab, Københavns Universitet, 2001.
- ²⁾ Naja Møllmann-Ibsen, "God oversættelse – en solopræstation? – Om intuitionens styrke og svaghed" i Jesper Hermann m.fl. (red.), *På sporet af sprogspsykologi. 12 artikler om sproglighedens psykologi*, Frydenlund, København 2005, s. 139-148.